

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การสื่อสารเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องเพศศึกษา ในรายการ “ซุรัก ซูรส” ” เป็นการวิเคราะห์สารด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สารที่นำมาวิเคราะห์คือเนื้อหาของรายการ “ซุรัก ซูรส” โดยอาศัยทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiological Analysis) วิเคราะห์วิธีการสื่อสารเพื่อให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา ที่ปรากฏในเนื้อหาของรายการ “ซุรัก ซูรส” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3

3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาประกอบไปด้วย ข้อมูลประเภทเอกสารซึ่งในที่นี้ก็คือเทปบันทึกรายการ “ซุรัก ซูรส” และข้อมูลประเภทบุคคลซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ โดยแต่ละแหล่งข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร คือ เทปบันทึกรายการ “ซุรัก ซูรส” โดยกำหนดขอบเขตในการศึกษาเป็นเทปรายการที่ออกอากาศตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 จำนวนทั้งสิ้น 25 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงรายละเอียดของแหล่งข้อมูลประเภทเทปรายการ “ซุรัก ซูรส”

ลำดับที่	ออกอากาศ	แขกรับเชิญและวิทยากรผู้ร่วมรายการ
1	6 มิถุนายน 45	อ.ยิ่งศักดิ์ จงเลิศเจษฎาวงศ์, นพ.วิวัฒน์ โรจนพิทยากร
2	13 มิถุนายน 2545	ศิรินทริกา สันธิศิริ, ศ.นพ.สมพล พงศ์ไทย
3	20 มิถุนายน 2545	องอาจ คล้ามไพบูลย์, นพ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ
4	27 มิถุนายน 2545	พัชรศรี เบญจมาศ, พญ.วรลักษณ์ ธีราโมกษ์
5	4 กรกฎาคม 2545	มณฑาณี ดันดิสุข, นพ.สุกมล วิภาวิพลกุล
6	11 กรกฎาคม 2545	น.ต.ศิธา ธิวารี, นพ.ชลน่าน ศรีแก้ว, ศ.นพ.สมพล พงศ์ไทย
7	18 กรกฎาคม 2545	อรรณพ กิตติกุล, อรุโณชา ภาณุพันธุ์, พ.อ.นพ.วิวัฒน์ สุภดิษฐ์
8	25 กรกฎาคม 2545	พล.ต.ต.พงศพัทธ์ พงษ์เจริญ, พ.ญ.มาลินี สุขเวชชวรกิจ, ศ.พ.ญ.นงพะงา ลิ้มสุวรรณ
9	1 สิงหาคม 2545	ชลิดา เถาว์ชาติ, รดยา ทองคงเข้า, นพ.พันธ์ศักดิ์ สุกระถุกษ์
10	8 สิงหาคม 2545	แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต, ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, ศ.นพ.สมพล พงศ์ไทย

สัปดาห์ที่	ออกอากาศ	แขกรับเชิญและวิทยากรผู้ร่วมรายการ
11	15 สิงหาคม 2545	รุษยา เกิดฉาย&คุณแม่พรรณวดี, สุธีร์ เสียงหวาน&คุณแม่เรณู, นพ.สุกมล วิชาวิพลกุล
12	22 สิงหาคม 2545	ภัทรวรินทร์ ทิมกุล, ยุทธยง ลิ้มเลิศวาที, พ.ญ.ชญวดี ศรีสุโข
13	29 สิงหาคม 2545	ณัฐพล วรรณสุต, น้อย โพธิ์งาม, นพ.พันธ์ศักดิ์ สุกระถกษ์
14	5 กันยายน 2545	จิตรา ก่อนนทเกียรติ, วสันต์ อุตะมะ โยธิน, นพ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์
15	12 กันยายน 2545	จุฬาลักษณ์ กฤติยารัตน์, อรสม สุทธิสาคร, พ.ญ.สุวิทนา อารีพรรค
16	19 กันยายน 2545	ภานุเดช วัฒนสุชาติ, ดร.กิตติ กันภัย, มณฑาณี ตันติสุข, นพ.มล.สมชาย จักรพันธ์
17	26 กันยายน 2545	อิสรา สุนทรวัฒน์, รศ.โอภาวดี เข้มทอง, รศ.นพ.นภคล สโรบล,
18	3 ตุลาคม 2545	อรสม สุทธิสาคร, สมเกียรติ จันทร์พราหมณ์, สุภาวดี หาญเมธี, นพ.สมพล พงศ์ไทย
19	10 ตุลาคม 2545	อังคณา ทิมดี, นพ.ชลน่าน ศรีแก้ว, พ.ญ.วรลักษณ์ ชีราโมกษ์
20	17 ตุลาคม 2545	*** งคออกอากาศ เนื่องจากถ่ายทอดสดงานประกวดมิสไทยแลนด์เวิลด์ 2002 ***
21	24 ตุลาคม 2545	อ.ทิวา ณ นคร, ขุนทอง อตุณิณ อยุธยา, พัชรศรี เบญจมาศ, ศ.นพ.อนเนก อารีพรรค
22	31 ตุลาคม 2545	นพ.วัลลภ ไทยเหนือ, อรรณพ กิตติกุล, พ.ญ.นงพงา ลิ้มสุวรรณ
23	7 พฤศจิกายน 2545	จินดารัตน์ เจริญชัยชนะ, นลรวัช พรหมจินดา, อรรณพ กิตติกุล, นพ.สุกมล วิชาวิพลกุล
24	14 พฤศจิกายน 2545	บงกช คงมาลัย, เอร่าวัด เรืองวุฒิ, ณัฐฐาวิรณูช ทองมี, นพ.สุกมล วิชาวิพลกุล
25	21 พฤศจิกายน 2545	จนิศดา ลีเฉลิมวงศ์, น้อย โพธิ์งาม, ศ.นพ.สมพล พงศ์ไทย
26	28 พฤศจิกายน 2545	ศันสนีย์ เมอลเลอร์, พ.ญ.ชญวดี ศรีสุโข

หมายเหตุ: ตอนที่ออกอากาศวันที่ 15 สิงหาคม 2545 และวันที่ 14 พฤศจิกายน 2545 เป็นซุ้รักซุ้รสสัญจรซึ่งทำการบันทึกเทปรายการนอกสถานที่ ที่ห้างแหลมทอง จังหวัดระยอง และที่ Center Point สยามสแควร์ กรุงเทพมหานคร (ตามลำดับ)

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ ทีมงานผู้ผลิตรายการ “ซุ้รัก ซุ้รส” ดังรายนามต่อไปนี้

- คุณอำนาจพร เอี่ยมพันธ์ (Producer รายการ “ซุ้รัก ซุ้รส”)
- คุณสุจิตรา จารุพัฒน์ (Co-Producer รายการ “ซุ้รัก ซุ้รส”)
- คุณกรรณา อรุณรัสมิ์ (ฝ่ายข้อมูลและประสานงาน รายการ “ซุ้รัก ซุ้รส”)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสารและแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ผู้วิจัยบันทึกเทปรายการ “ซุ้รัก ซุ้รส” ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ผู้วิจัยติดต่อขอสัมภาษณ์ทีมงานผู้ผลิตรายการ “ซูรัก ซูรส” ในวันอังคารที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2546 ที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 หนองแขม เนื่องจากตรงกับวันที่มีการบันทึกเทปรายการ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากบุคคลดังต่อไปนี้

- คุณอำนาจพร เอี่ยมพันธ์ (Producer) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อรายการ สัญลักษณ์รายการ (logo) ช่วงต่าง ๆ ของรายการ ฉากของรายการ การคัดเลือกแขกรับเชิญ และรูปแบบโดยรวมของรายการ
- คุณสุจิตรา จารุพัฒน์ (Co-Producer) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบฉากและเครื่องแต่งกายของผู้ดำเนินรายการ
- คุณกรรณา อรุณรัศมี (ฝ่ายข้อมูลและประสานงาน) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการคัดเลือกคำถามมานำเสนอในรายการ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

- 1) แบบวิเคราะห์เนื้อหา
- 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญหลัก ๆ ดังนี้
 - ประเด็นคำถามเกี่ยวกับชื่อรายการ สัญลักษณ์รายการ (logo) และช่วงต่าง ๆ ในรายการ
 - ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ
 - ประเด็นคำถามเกี่ยวกับฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากต่าง ๆ
 - ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการคัดเลือกแขกรับเชิญและวิทยากร
 - ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการคัดเลือกคำถามมาเสนอในรายการ

3) เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึกการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการจดบันทึกข้อมูลสำคัญและข้อสังเกตโดยผู้วิจัย และมีการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำข้อมูลจากการบันทึกและจากการถอดความเครื่องบันทึกเสียงมาสรุปและวิเคราะห์ผลในบทที่ 4

3.4 การสร้างและการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

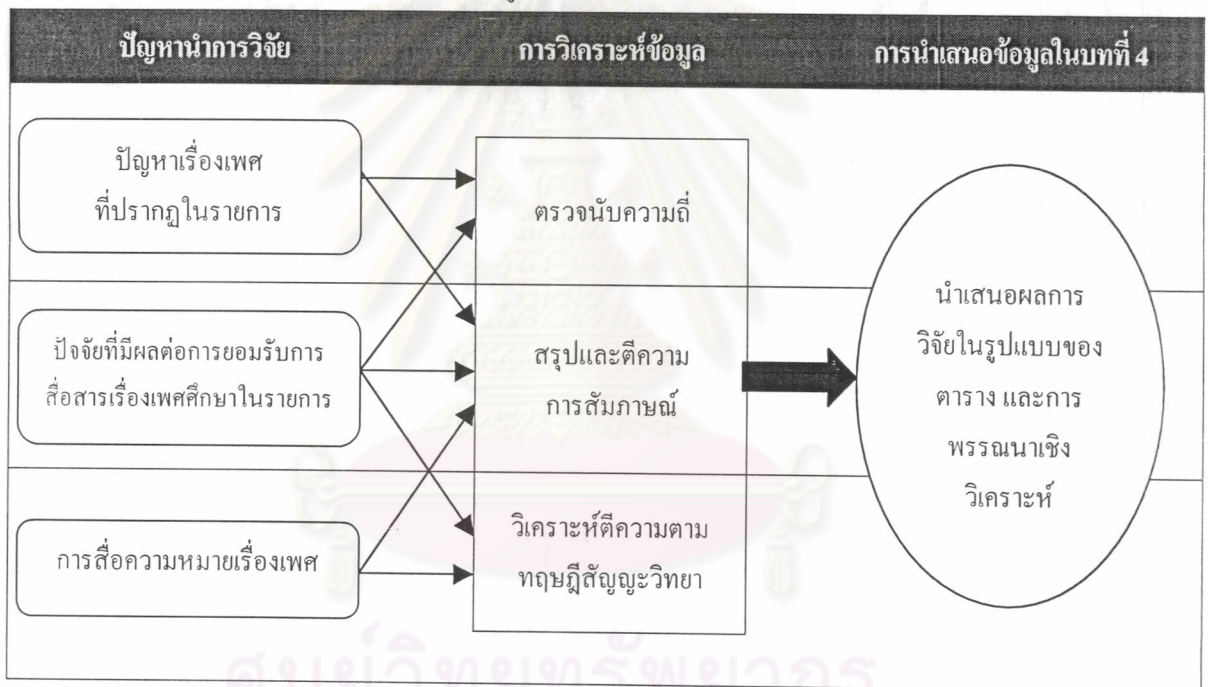
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยนี้ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหา และเพื่อนำมาใช้ในการ

สร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ประกอบกับขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิเทศศาสตร์เพื่อพิจารณาว่าควรแก้ไข เพิ่มเติม หรือตัดทอนแนวคำถามในส่วนใด เพื่อให้ได้คำถามที่เหมาะสมและเพื่อความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากเนื้อหารายการ “ซูรัก ซูรส” รวมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทีมงานผู้ผลิตรายการ “ซูรัก ซูรส” นำมาตีความหมายและวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1 ภาพแสดงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 1: ปัญหาเรื่องเพศที่ปรากฏในรายการ “ซูรัก ซูรส” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มีอะไรบ้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะประกอบกัน คือ

- 1) การตรวจนับความถี่ โดยแบ่งคำถามเรื่องเพศออกเป็น 6 ประเด็นได้แก่ 1) ประเด็นปัญหาเรื่องเพศด้านกายวิภาคและสรีระ 2) ประเด็นปัญหาเรื่องเพศด้านพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ 3) ประเด็นปัญหาเรื่องเพศด้านจิตใจ 4) ประเด็นปัญหาเรื่องเพศด้านสุขอนามัย 5) ประเด็นปัญหาเรื่องเพศด้านสังคม และ 6) ประเด็นปัญหาอื่น ๆ และโดยแบ่งคำถามตามเพศของผู้ถาม อาศัยการตรวจนับปริมาณและหาค่าร้อยละในประเด็นต่าง ๆ

- 2) สรุปตีความการสัมภาษณ์ถึงสาเหตุที่ทำให้ผลจากการตรวจนับความถี่ประเด็นปัญหาเรื่องเพศในแต่ละด้านมีจำนวนแตกต่างกัน

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2: การสื่อสารเพื่อให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาในรายการ “ซุรัก ซูรส” มีการใช้สัญลักษณ์ใดบ้างและสื่อความหมายเรื่อง “เพศ” อย่างไร ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะประกอบกัน คือ

- 1) วิเคราะห์ตีความสัญลักษณ์ที่ปรากฏในรายการ ตามกรอบทฤษฎีเรื่องสัญลักษณ์วิทยา
 - 1.1) วิเคราะห์ตีความตัวรายการ “ซุรัก ซูรส” ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ชื่อรายการและสัญลักษณ์ของรายการ “ซุรัก ซูรส” และรูปแบบของรายการ “ซุรัก ซูรส” ใช้การวิเคราะห์ความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัย
 - 1.2) วิเคราะห์ตีความการสื่อสารในรายการ “ซุรัก ซูรส” โดยแบ่งการวิเคราะห์ตามประเภทของการสื่อสารซึ่งใช้ภาษาเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ
 - (1) สัญลักษณ์ที่เป็นวจนภาษา ใช้การวิเคราะห์แบบอุปมา (Metaphor) และวิเคราะห์ความหมายโดยนัย โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” กับ “ปริบท”
 - (2) สัญลักษณ์ที่เป็นอวจนภาษา (Knapp, 1972) ที่จะนำมาวิเคราะห์ในรายการ ได้แก่ ภาษาท่าทาง (Body Motion/Kinesic Behavior) ปริภาษา (Paralanguage) การใช้สิ่งของและเครื่องประดับ (Artifacts) และความปัจจัยแวดล้อม (Environmental Factors) ใช้การวิเคราะห์แบบ Metonymy และวิเคราะห์ความหมายโดยนัย โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” กับ “ปริบท” เช่นเดียวกัน
- 2) สรุปข้อมูลจากสัมภาษณ์ และคัดเลือกข้อความและประเด็นสำคัญ เพื่อนำมาตีความหมายและวิเคราะห์ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 3: ปัจจัยใดบ้างที่มีผลให้การสื่อสารเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องเพศศึกษาในรายการ “ซุรัก ซูรส” เป็นที่ยอมรับได้ในสังคมไทย ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะประกอบกัน คือ

- 1) วิเคราะห์ตีความผลจากปัญหานำวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ประกอบกัน เพื่อหาองค์ประกอบที่จำเป็นในการสนทนาเรื่องเพศในรายการ “ซุรัก ซูรส”

- 2) สรุปข้อมูลจากสัมภาษณ์ และคัดเลือกข้อความและประเด็นสำคัญ เพื่อนำมาตีความหมายและวิเคราะห์ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ถูกนำเสนอเนื้อหาในบทที่ 4 โดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis) และใช้ตารางประกอบ แบ่งประเด็นเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งใช้วิธีการอธิบายข้อมูลโดยนำเอาความคิดเห็นและประเด็นที่เด่น ๆ มีน้ำหนักมาอธิบาย โดยมีเหตุผลสนับสนุน พร้อมกับยกตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์ของผู้วิจัยโดยอิงข้อมูลประเภทเอกสารรวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงสรุปอภิปรายผลพร้อมกับข้อเสนอแนะในบทที่ 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย